

Beyan Üzerine

Onaylayan Administrator
Cuma, 11 Ocak 2008

Beyan Üzerine

Çocukluğumda, ilkokul çađlarında,yaz sýcaklarında oruç tutarken; çok sevap kazanmak için, camide iftar açýp akşam namazını kıyardık, bir-iki arkadaşıyla. O günlerde bize: Bir zaman gelecek, Kur an gökkübađı renklerine göre açýklanacak, onu edinip anları çalışýn. Dendi. Yýllar sonra, yüzbaşı iken; Çađýmızın Kur an bilgisi adýnda, yeni çýkmýş bir kitap dikkatimi çekti. Bu, O kitapta Ypleri Baþkanvekilliđi yapmýş Emekli bir Tümgeneral olan Sayın M. Sadeddin Evrin idi. Kendisiyle bir ara mektuplaştık; yazılı genç askere(her ne kadar hak etmese de) övgüleri, genç askerin yapam sevincini arttırmýştý. O nun kitabýndan aldýđým beyanları açýklamalarını, yazılı bir asker olarak, gençbozüyük lüleriyle paylaşmak beni onurlandırdý. Dilerim Allah ta bu iki askere ve genç ikrâm ve ihsanýnı her daim bol bol verir.

Mânanın örtüsünü açan, gizlinin üstündeki perdeleri yırtan peydir. Söyleyenin istediđi amaç anlatmak, dinleyeninki de anlamakta ile baparılýrsa, mâna ne ile açýklanýrsa ipte o, beyandır.

Pimdilerde bu geniş konu, belâgat ilmi adı altında tanımlanıyor. İlk bölümü olan fesahat; sözün, lügat bakımýndan açık, düzgün olmasýdır. İkinci maânî dir ki, sentaks dediğimiz nahiv yani söz dizimi sorunlarını, hâlin gerektirdiği tarza uygun, deyişlere ile asýrdan bu güne, yazılı olarak, yazılı üçüncü bölüme adı verilen beyan ise; teþbih/ benzetme(analogie), istiare/bir kelimenin başka manada kullanmak (cathachrésé), kinâye/üstü örtülü(allégorie), mecaz/kendi manasında değil de benzer başka bir mâna veya istenileni hatýrlatır þekilde(méthaphore), bütünü söyleyip bir kısmını murat etme zikir-i kül irade-i cüz veya bunun aksi yönde anlam, bir kısmını söyleyip bütünü murat etme, belirtme demek olan mecaz-ý mürsel (synecdoche) gibi ifade yollarını gösteren bölüm olan bedî; edebiyatın eskiden beri kullanılan, çok geniş alanıdır. Bazılarını kaydedelim:

Okuyanın zihninde kendiliğinden belirecek olan bir veya birkaç kelimeyi söylememek hafz (ellips), gramere göre değil, manaya göre mutabakat (sylleps), devrik cümle (inversion), bir sözün faydalı þekilde uzatma ýtnap (pleonasmé), sebep yerine etkeni mahiyetine hâli deyiş tebâdü (métonymie), sözü yumuşatma edebî kelâm (euphémisme), özel isim yerine cins isim veya bir terim kullanma(antonomase), bir kelimeyi asıl anlamına aykırı bir anlamda kullanma/karşıt ile adlandırma(antiphrase), nesirde/düz yazıda son kelimenin kafiyeli oluşu secî (assonence), vezin eþitliđi/ahenk(rythme), vb. Lafza ait þekiller/sanayi-i lafziye..

Karşıtları yan yana getirme cem-i ezdad (antiþèse), takrir/bildirmek, ađızdan anlatmak, sırasında bir bahsa hitap(apostrophe) soru istifham (interrogation), bir ipin olay sırasına göre anlatımý lef ve neþr-i müretteb (énumération), büyüyen veya küçülen hâli belirten kelimeleri buna göre sıralama tederîc, tensik (gradation), bir fikri ima ile anlatma telmih (réticence), cümleyi kesik bırakma/kat (interruption), bir söz yerine mâna bakımýndan uygun birkaç söz katma telfik (périphrase), bir mânayı daha etkin yapmak için tasvire þiddet verme/mübâlaga(hyperbole), az sözle çok mana sezdirmek icaz (litote), açýklamak istenmiyeni anlayış bırakma îhâm (préterition), bazı yerleri veya bahýsları konuşturur gibi söyleyerek bir fikri açýklama intak (prosopopée), bir peyda önünde cisimlendirir gibi tasvir etmek hâle mutabıklik (hypotypose), kısaltılmıþ terimler mukattaat (abréviation), konu sonunda kuvvetli deyişler hüsn-ü intihâ (epiphonème), vb..gibi manaya ait incelikler/sanayi-i mâneviyye.

Ýpte Kur anda(55/1-4) Rahman öğretti Kur anı, (nasıl ki) yaratıp insanı, ona öğretti beyanı dendiğinde akla gelivermesi gerekir bu. Bütün insanlıda, bugüne dek öğretilmiş anlatım ve anlayış becerilerini, en iyileri ile kapsamına alır. Nasıl ki, allamelerin dediğince; Kur ana abdestsiz el değdirilmez lafı Kur ana göre(56/79): (O nun saklı,dizili lutuf ihsan ve feyizlerine) tam arınmıþla bapkası değinemez& Yani kiþi olarak; zulüm, þüphe ve riyadan/iki yüzlülükten tamamen arınmıþ iman ve ilim sahiplerinden bapkası

bu güzellik ve ihsanlarý açýklayamaz. Senin anlayacađýn ancak insanlar, bizzat Allah ын dilediđi dýbýnda, bilgisinden hiçbir þey kavrayýp kupatamaz(2/255). Hele hele, Allah ын yaratýp insanlarýn faydalanmasýna sunduđu, kur anda haram olarak bildirmedi þeyleri, Allah ve Kur an adý kullanmasalar bile, ki devamlý hastalýk halinde kullanýrlar; bu helâldir, bu haramdýr diye, kur an dýþ ahkâm kesmek/hükümler vermek çok büyük suçtur. Böyle bir suça alet olmamak için, özellikle yasaklama konusunda çok açık ve net olanlarý anlamadan, bu konuda Allah adýna söz söylememek için, Kur anı dört elle yapýpmamýz, hele ki ilk emir oku diye gelme gece gündüz yapýþýp anlamaya çalyþmamýz gerek. Bu dünyada güvenilecek insanlar mumla aranmaya baþlandý, her koyunun bacasýndan asýlma zamaný geldi artýk. Helâl lokma, helâl hýrka, helâl eþ ve helâl söz sahibi olmaya gayret gerek. Kur an, eđer bilirsek, bilebilirsek helâl arkadaþ, helâl kardeþtir bize. Þen ve esen kalýn.

(07.01.2008) Ýbrahim ÝNAÇ(GAZÝ)

(Not:týrnak içi Arapça söylemler ile parantez içi Fransýzca söylemler ilgilenenlere gün olur lazým olur düþüncesi ile orijinalinden a

Kaynakça:

Çađýmýzýn Kur an Bilgisi(Ayyýldýz Matbaasý A.Þ. Ankara M.Sadeddin Evrin)